

R A C H E L

INAQUE

C U S K



PREKLAD
KAMILA LAUDO VÁ

T R A N Z I T



Cradle to Cradle Certified™ je globálne uznávaný štandard bezpečných a cirkulárnych výrobkov. Papier Munken Print Cream od spoločnosti Arctic Paper Munkedals použitý na predšádky a vnútorný blok tejto knihy je Cradle to Cradle Certified™ na bronzovej úrovni.



Rachel Cusk

Tranzit

Rachel Cusk

TRANSIT

COPYRIGHT © 2016, Rachel Cusk

All rights reserved.

TRANSLATION © Kamila Laudová 2022

COPYEDITING Martina Kubealaková, Ivan Adamec

COVER © Barbora Šajgalíková

COVER PHOTO © Ester Šabíková

SLOVAK EDITION © Inaque 2022

ISBN 978-80-8207-109-5

ISBN E-BOOK 978-80-8207-110-1

Rachel Cusk
TRANZIT



INAQUE

Prišiel mi mejl od astrologičky, vraj má pre mňa dôležité správy týkajúce sa udalostí, ktoré ma čoskoro postretnú. Vidí to, čo ja nie: dostala sa k mojim údajom, a tak mohla preskúmať konšteláciu planét. Tvrdila, že na mojej hviezdnej mape sa chystá veľký tranzit vesmírnych telies. Informácia ju nadchla, keď si uvedomila, aké zmeny mi môže priniesť. Za malú odmenu sa so mnou o ňu podelí a pomôže mi využiť ju.

Cítila – pokračovala v mejle –, že som sa v živote prestala orientovať, že niekedy márne hľadám zmysel v momentálnej situácii, ako aj nádej v budúcnosť; vníma silné osobné puto medzi nami, a hoci to nevie vysvetliť, vie, že niektoré záležitosti sa skrátka vysvetliť nedajú. Chápala, že mnohí ľudia sa uzavreli pred interpretáciou astrologickej mapy oblohy nad svojimi hlavami, ale bola presvedčená, že ja k nim nepatrím. Neverila som v realitu tak slepo ako iní, ktorí sú nútení žiadať konkrétne vysvetlenia. Vedela, že som trpela dostatočne dosť na to, aby som si začala klásť isté otázky, na ktoré som doposiaľ nedostala odpoveď. Ale pohyby vesmírnych telies predstavujú priestor nekonečného vplyvu na ľudské osudy: možnože niektorí len jednoducho nemôžu uveriť, že sú dosť dôležití, aby sa v ňom ocitli. Je smutnou skutočnosťou, písala, že vo veku vedy a neviery sme stratili zmysel vlastnej významnosti. Začali sme byť krutí k sebe a k iným z presvedčenia, že v podstate sme bezcenní. Planéty ponúkajú, zdôraznila, šancu znovu nadobudnúť vieru vo veľkoleposť ľudskej bytosti: o koľko dôstojnejšie a čestnejšie, o koľko láskavejšie, zodpovednejšie a úctivejšie by boli naše vzťahy, keby sme verili, že každý jeden z nás má význam vo vesmírnom pláne? Mala

pocit, že viac než ktokoľvek iný vnímam, aké je to dôležité pre prosperitu a mier na svete a ani nehovoriac o revolúcii, ktorú by mohol rozšírený koncept osudu spôsobiť v osobnej sfére. Dúfala, že jej prepáčim, že ma kontaktovala týmto spôsobom a píše tak otvorene. Ako už spomínala, cíti medzi nami silné osobné spojenie, vďaka ktorému dokázala úprimne vyjadriť, čo mala na srdci.

Bolo možné, že ten istý počítačový algoritmus, ktorý vygeneroval mejl, vygeneroval aj samu astrologičku: jej vety neboli dosť neosobné a zároveň sa často zdôrazňovali osobnostné črty; ľudský model, na základe ktorého bola vytvorená, bol priveľkou karikatúrou na to, aby sama mohla byť človekom. Následkom toho boli jej súcita a obavy mierne zlovestné; no z rovnakých dôvodov zároveň pôsobili nestranne. Priateľ deprimovaný po rozvode mi nedávno priznal, že ho často dojíma k slzám starostlivosť o jeho zdravie a pohodlie vyjadrená frazeológiou reklám a informácií na obaloch potravín, ako aj nahrávky vo vlakoch a autobusoch, ktoré sa zjavne trápia, aby nezmeškal svoju zastávku; tvrdil, že v skutočnosti cíti niečo podobné láske k ženskému hlasu, ktorý ho navigoval na ceste autom oveľa oddanejšie, ako to kedy robila jeho manželka. Jazykový prejav a informácie zo života sa zbierali vo veľkom a podľa neho to mohlo byť dôvodom, prečo je umelý človek viacrozmernejší a prirodzenejší vo vzťahoch ako jeho predloha, že od stroja dostávame viac nehy ako od svojho blížneho. Napokon automatické rozhranie bolo destiláciou nie jednej, ale mnohých ľudských bytostí. Inými slovami bolo potrebných mnoho astrológov z mäsa a kostí, aby táto konkrétna astrologička uzrela svetlo sveta. Pokladal za upokojujúce, že tento oceánsky chór sa neviaže na jednu osobu, že prichádza od všadiaľ a zároveň odnikiaľ: všimol si, že množstvo ľudí takúto predstavu považuje za neznesiteľnú, ale preňho erózia individuality znamenala zároveň eróziu moci zraňovať.

Tento istý priateľ – spisovateľ – mi minulú jar poradil, že ak sa chcem presťahovať do Londýna s obmedzeným rozpočtom, je lepšie kúpiť si priemerné bývanie v peknej štvrti ako krásny byt na upadajúcom mieste. Len veľmi šťastní a veľmi nešťastní, tvrdil, majú jasný osud: zvyšok z nás sa musí rozhodovať. Realitného agenta prekvapilo, že sa držím jeho rady, ak teda mala nejakú výpovednú hodnotu. Zo svojej skúsenosti mi mohol povedať, že kreatívni ľudia si cenia svetlo a priestor viac ako lokalitu. Skôr sa zameriavali na potenciál, pričom väčšina vyhľadáva bezpečnosť konformity vo veciach využitých na maximum, v nehnuteľnostiach, ktorých šarm pozostáva zo súčtu vyčerpaných možností, ku ktorému niet čo pridať. Iróniou je, podotkol, že takíto ľudia sa boja byť originálni, ale zároveň sú originalitou posadnutí. Jeho klienti boli vo vytržení z najmenšieho dobového detailu: no presuňme sa z centra a takýchto detailov nájdete kopec za podstatne nižšiu cenu. Bolo preňho záhadou, prečo ľudia naďalej investujú do štvrtí, kde dopyt rastie, pričom v sľubných častiach by mohli nakúpiť za dobré ceny. Vysvetľoval si to nedostatkom predstavivosti. Momentálne je trh na vrchole, pokračoval: situácia však kupcov vôbec neodrádza, práve naopak. Denne bol svedkom pekelných výjavov vo svojej kancelárii, ľudia sa strkali, aby mohli zaplatiť priveľa za primálo, akoby im šlo o život. Bol na obhliadkach, kde sa strhla bitka, rozhodoval bezprecedentne agresívne aukcie, dokonca mu ponúkali úplatky za zvýhodnené zaobchádzanie; a to všetko pre nehnuteľnosti, ktoré v chladnom dennom svetle pôsobili absolútne bezvýrazne, uzavrel. Najzarážajúcejším však bolo úprimné zúfalstvo ľudí, ktorí sa stali obeťou vlastnej túžby: volali mu každú hodinu, či nenastali nejaké zmeny, alebo sa bez ohlásenia zastavili v kancelárii; prosíkali, dokonca plakali; stratili nervy, aby sa o chvíľu ospravedlňovali a využili to na siahodlhé opisy svojej osobnej situácie. Súcitil by s nimi, keby nevedel, že dráma sa skončí v mo-

mente podpísania zmluvy a klienti si z pamäti nevymažú len vlastné správanie, ale aj všetkých ľudí, ktorí ho museli znášať. Zažil klientov, ktorí sa mu zdôverili s najpríšernejšími intímnymi detailmi, a o týždeň si ho na ulici ani nevšimli; videl dvojice, ktoré sa mu rozpadali pred očami, a teraz si žili svoj život ďalej, akoby sa nič nedialo. Znamky hanby zahliadol len v dokonalosti ich zabudnutia. Spočiatku ho takéto incidenty vyvádzali z miery, ale skúsenosť ho, našťastie, naučila nebrať si to k srdcu. Pochopil, že pre týchto ľudí je postavou vynárajúcou sa z purpurovej hmly ich túžby, objektom takzvaného prenosu. Napriek tomu ho samotná túžba naďalej ohromovala. Niekedy mal pocit, že ľudia chcú len to, čo nemôžu mať s istotou; inokedy mu to pripadalo komplikovanejšie. Klienti sa mu často priznávali, že pocítili úľavu, keď sa ich túžba nenaplnila: boli to tí istí, ktorí vybuchli a plakali ako frustrované deti, pretože im odmietali dať nehnuteľnosť, a o pár dní sedeli v jeho kancelárii a pokojne mu ďakovali za to, že nedostali, čo chceli. Teraz už chápali, že by to bolo úplne nesprávne; chceli vedieť, čo im môže ešte ponúknuť. Pre väčšinu ľudí, tvrdil, je nájdenie a získanie domova nesmierne aktívnym stavom; a aktivita si vyžaduje istú slepotu, slepotu posadnutosti. Až keď sa vôľa vyčerpá, väčšina ľudí sa podriadi osudu.

Počas tohto rozhovoru sme sedeli v jeho kancelárii. Za oknom sa premávka vliekla slimačím tempom po sivej špiňavej londýnskej ulici. Vysvetlila som mu, že opísaná hystéria ma vôbec nepovzbudila, práve naopak, zabila vo mne akékoľvek nadšenie pre hľadanie bývania a umocnila chuť okamžite vziať nohy na plecia. Navyše som ani nemala peniaze potrebné na aukcie. Pochopila som, že v takýchto trhových podmienkach si s vysokou pravdepodobnosťou bývanie nenájdem. Ale zároveň sa mi priečila predstava, že – jeho slovami – kreatívni ľudia by mali byť marginalizovaní tým, čo zdvorilo pomenoval ako vyššie hodnoty.

Zdá sa mi, že použil slovo *predstavivosť*: najhoršie, čo sa takým ľuďom môže stať, je opustiť centrum v pude sebazáchovy a ukryť sa v esteticknej realite, ktorá bráni akejkolvek zmene vo vonkajšom svete. Samozrejme, nechcela som súťažiť, ale ešte menej som chcela stanovovať nové pravidlá toho, čo znamená víťazstvo. Chcela som to, čo chcel každý, dokonca aj keď som to nemohla dosiahnuť.

Realitného agenta tieto poznámky trochu zarazili. Obhajoval sa, že mi tým nenaznačoval, že by som mala byť marginalizovaná. Jednoducho sa domnieval, že by som za svoje peniaze dostala viac a ľahšie v menej trendovej štvrti. Videl, že som v neľahkej situácii. Navyše takýto fatalizmus bol v jeho brandži dosť zriedkavý. Ale ak som sa rozhodla ísť s davom, áno, mohol mi niečo ukázať. Mal pred sebou jednu ponuku: ráno sa vrátila do hry, predaj nevyšiel. Šlo o sociálne bývanie, ktoré patrilo mestu: chceli ho čo najskôr predať a tento fakt sa odrazil aj na cene. Ako som mohla vidieť, byt bol v žalostnom stave – v skutočnosti bol neobývateľný. Väčšina z jeho klientov, nech už by boli akíkoľvek zúfalí, by ho nechcela za nič na svete. Ale ak mu dovoľím použiť slovo *predstavivosť*, množstvu ľudí v tomto prípade nepostačovala, hoci byt bol vo veľmi žiadanej lokalite. Vzhľadom na moju situáciu by mi však jeho kúpu nemohol pri najlepšom svedomí odporučiť. Šlo o prácu pre developera alebo stavbára, ktorý by sa na to vedel pozrieť nestranne; problémom bola prílišná marža, aby mal taký človek o to záujem. Prvýkrát sa mi pozrel do očí. Samozrejme, dodal, rozhodne to nie je miesto pre deti.

O niekoľko týždňov, keď som bývanie kúpila, som náhodou prechádzala okolo realitného agenta na ulici. Šiel sám, k hrudi si tlačil fascikel s papiermi a na prste mal zavesený zväzok kľúčov. Dala som si pozor, aby som ho pozdravila pokývnutím, keďže som mala v čerstvej pamäti jeho slová, ale neprítomne sa na mňa pozrel a okamžite odvrátil zrak. Bolo to ešte v lete; teraz sa už začínala jeseň. Incident mi

pripomenula astrologičkina poznámka o krutosti – vtedy som to vnímala ako dôkaz, že napriek všetkým príbehom, ktoré si o sebe rozprávame, budeme vždy len výsledkom toho, ako sa k nám správali iní. V astrologičkinom mejle bol link na predpovede, ktoré pre mňa pripravila. Zaplatila som a prečítala som si ich.

Gerarda som spoznala z diaľky: kľučkoval pomedzi autá na bicykli, a keď prechádzal okolo, nezaregistroval ma, hlavu dvíhal k slnku. Jeho prepriaty výraz mi pripomenul hysterickú stránku jeho osobnosti a večer pred pätnástich rokov, keď sedel nahý na parapetnej doske v našom byte na najvyššom poschodí s nohami visiacimi do prázdna a hovoril, že pochybuje o mojich citoch. Jediným významným rozdielom vo výzore boli vlasy, ktoré si nechal narásť do obrovskej hrivy čiernych kučier.

O niekoľko dní som ho stretla znova: tentoraz skoro ráno. Na ulici stál vedľa bicykla a za ruku držal dievčatko v školskej uniforme. S Gerardom som niekoľko mesiacov bývala v jeho byte, a pokiaľ som vedela, stále v ňom žil. Vtedy som ho opustila pre iného muža bez zbytočných rečí či vysvetlení a odsťahovala som sa z Londýna. Ešte niekoľko rokov mi zvykol zavolať do domu na vidieku, jeho hlas znel slabo a vzdialene, akoby mi telefonoval z naozajstného exilu. A potom mi raz poslal niekoľkostranový list písaný rukou, v ktorom sa mi podľa všetkého snažil vysvetliť, prečo sa mu moje správanie zdá nepochopiteľné a zároveň morálne neprípustné. Prišiel vo veľmi vypätom období krátko po narodení môjho staršieho syna; nebola som schopná dočítať ho a na zoznam svojich hriechov som pridala ďalší, keď som naň neodpovedala.

Keď sme sa pozdravili a vyjadrili prekvapenie, ktoré som predstierala, keďže som ho už raz videla, Gerard mi predstavil dievčatko ako svoju dcéru.

„Clara,“ povedal suchým, piskľavým, trasúcim sa hlasom, keď som sa spýtala, ako sa volá.

Gerard sa vypytoval, koľko rokov majú moje deti, ako-

by bolo jednoduchšie prijať krutú realitu rodičovstva, ak som sa do nej tiež zapájala. Vrazil, že so mnou videl nejaký rozhovor – úprimne, muselo to byť už pred niekoľkými rokmi – a dosť mi závidel dom na pobreží v Sussexe. Región South Downs patril k jeho obľúbeným v krajine. Prekvapovalo ho, že ma stretáva opäť v Londýne.

„S Clarou sme raz prešli po South Downs Way,“ vyhlásil. „Však, Clara?“

„Áno,“ prikývla.

„Často si vravím, že tam pôjdeme, ak niekedy odídeme z Londýna,“ pokračoval. „Diana mi dovolí fantazírovať nad realitnými inzerátmi, pokiaľ to pri tom aj zostane.“

„Diana je moja mama,“ spresnila s hrdosťou Clara.

Stáli sme na jednej zo širokých ulíc lemovaných stromami a peknými viktoriánskymi vilami, ktoré pôsobili ako záruka úctyhodnosti štvrte. Vždy, keď som prechádzala popred ich dokonale ostrihané živé ploty a veľké vyleštené okná, vzbudzovali vo mne iracionálny pocit bezpečnosti a zároveň absolútneho vylúčenia. Gerardov byt, bol neďaleko na ulici už s viditeľnými prvými známkami úpadku a premrštenosti dopravy rozširujúcimi sa do východných štvrtí: občas ste zahliadli nedokonalosti na stále pekných domoch; živé ploty boli trochu divokejšie. Byt – veľký zlepenec izieb – zaberal najvyššie poschodie edwardovskej vily a bol z neho ohromujúci výhľad vyjadrujúci prechod od prepychu k biede, dichotómiu, ktorej bol Gerard v tom čase tak pánom, ako aj sluhom. Palladiovské okná vzadu ponúkali pohľad na starostlivo udržiavané trávniky a košaté stromy, medzi ktorými sa ukrývali honosné domy. Vpredu sa ťahala pochmúrna panoráma mestskej spúšte, a keďže dom stál nad ňou, vo výhľade na ňu nič nebránilo. Gerard mi raz ukázal dlhú nízku budovu v diaľke a povedal, že je to ženská väznica: videli sme ju tak jasne, že v noci sme mohli sledovať malé oranžové bodky zapálených cigariet, ktoré väzenkyne fajčili na chodbách pred celami.

Hluk z ihriska za vysokým múrom pri nás silnel. Gerard položil Clare ruku na plece, sklonil sa, aby jej niečo pošepkal do ucha. Zjavne jej niečo vyčítal a ja som si znova spomenula na jeho list so zoznamom mojich nedostatkov. Dieťa bolo maličké, krehké a pekné, ale na jemnej tváričke malo mučenícky výraz, čo naznačovalo, že po svojom otcovi zdedilo isté melodramatické črty. Pozorne počúvalo, kým ho napomínal, bystrými hnedými očami sa dívalo do diaľky za cestou. Mierne prikývlo v reakcii na jeho poslednú otázku, otočilo sa a cez bránu odkračalo za inými deťmi.

Gerarda som sa spýtala, koľko má rokov.

„Osem,“ odvetil. „Čoskoro osemnásť.“

Prekvapilo ma, že Gerard má dieťa. Keď som s ním chodila, zďaleka nemal vyriešené problémy z vlastného detstva, takže bolo ťažko uveriť, že sa stal otcom. Vyzeralo to ešte nepravdepodobnejšie, pretože v iných ohľadoch pôsobil úplne rovnako: tvár a nežné, mierne detské oči s dlhými mihalnicami nezostarli; lem nohavíc na ľavej nohe mal stále pripevnený cyklistickým štipcom; puzdro na husle na chrbte bola jeho integrálna súčasť, a tak som sa ani nezamyslela, prečo ho stále nosí. Keď nám Clara zmizla z dohľadu, Gerard povedal: „Niektu mi vravel, že sa sem sťahuješ. Nevedel som, či tomu veriť alebo nie.“

Pýtal sa, či som si niečo kúpila a na ktorej ulici bývam, a tak som mu odpovedala, kým energicky prikyvoval.

„Nikdy som sa ani len nepresťahoval. Je to zvláštne. Všetko si vždy menila a ja nič, a predsa sme skončili na tom istom mieste.“

Pred pár rokmi, pokračoval, na chvíľu odišiel do Kanady, ale okrem toho sa v podstate na jeho živote nič nezmenilo. Zvykol premýšľať, aký je to pocit odísť, vzdialiť sa od všetkého a začať od nuly niekde inde. Po mojom odchode sa každé ráno cestou do práce díval na magnóliu pri bráne a predstava, že ju už neuvídím, ho ochromila zvláštnosťou.

Kúpili sme spolu obraz – stále visel na tom istom mieste medzi oknami s výhľadom do záhrady –, zvykol pred ním sedávať a premýšľať, ako som dokázala odísť bez neho. Spočiatku to všetko – magnóliu, obraz, knihy a iné predmety, ktoré som tam nechala – vnímal ako obeť opustenia, ale po čase sa to zmenilo. V istom období si uvedomil, že by ma pohľad na veci, ktoré som opustila, mohol bolieť. No a neskôr začal mať pocit, že by som sa im možno potešila. Všetko to stále mal a magnólia – hoci ostatní obyvatelia plánovali jej výrub – rástla pri bráne.

Pred školou sa zhromažďovali rodičia a deti v uniformách a vo vrave sme sa skoro nepočuli. Gerard držal bicykel za riadidlá a musel ho stále posúvať, pretože zavádzal. S deťmi väčšinou prichádzali matky: ženy so psami na vôdzke, ženy s kočkami, elegantne oblečené ženy s kabelkami a ženy nesúce tašky, obedáre a hudobné nástroje svojich detí. Prekrikovali hluk doliehajúci spoza múru, ktorý silnel s pribúdajúcimi deťmi na ihrisku. Vo vzduchu sa vznášalo neúprosne crescendo, takmer hystéria, ktorá sa rozplynula vo chvíli, keď zazvonil školský zvonec. Z času na čas niektorá zo žien Gerarda pozdravila, pozorovala som, ako odpovedá s nadšením, ktorým odjakživa maskoval svoju spoločenskú neistotu.

Bicykel si posunul na cestu, kde sa okolo zaparkovaných áut začínali hromadiť prvé hrdzavo červené listy. Prešli sme na druhú stranu. Bolo teplé, fádne ráno, bezvetrie: v porovnaní s hlučnou scénou, ktorej sme boli svedkami, na tejto strane svet pôsobil utlmene a nehybne, akoby sa zastavil čas. Gerard sa priznal, že pred školskou bránou sa stále cíti trochu nepríjemne, hoci tam Claru vodi už roky. Diana veľa pracuje a navyše ju školské prostredie vyrušuje ešte viac ako jeho: mohol sa aspoň trochu ukryť za svoju mužnosť. Keď bola Clara menšia, postaral sa jej o škôlku a chodil na ranné schôdzky s učiteľkami. Veľa sa naučil, nie o rodičovstve, ale o iných ľuďoch. Prekvapila ho nevra-

živost žien v detských skupinkách namierená proti nemu, hoci sa nikdy nepovažoval za výnimočne mužného. Vždy vyhľadával skôr spoločnosť dievčat; počas dospievania mal najlepšiu kamarátku Mirandu – možnože som si na ňu spomínala – a, nevnímajúc rozdiely, často spali v jednej posteli alebo sa pred sebou prezliekali bez rozpakov. No vo svete matiek bola jeho mužnosť zrazu stigmou: správali sa k nemu nevraživo či pohrdavo, akoby si ich nevedel získať ani prítomnosťou, ani neprítomnosťou. Spočiatku býval s Clarou sám a často ho zarážal nový pohľad na vlastnú výchovu, ktorý mu rodičovstvo prinieslo. Diana sa vrátila do práce na plný úväzok, a hoci ho niekedy prekvapoval jej nesentimentálny postoj k materstvu, ako aj averzia voči všetkým s ním súvisiacimi činnosťami, postupne pochopil, že nepovažuje za nevyhnutné naučiť sa vychovávať dieťa. Nepotreboval vedieť viac o tom, čo znamená byť ženou. Musel sa učiť on. Potreboval vedieť, ako sa postarať o niekoho iného, ako byť zodpovedný, ako si vytvoriť a udržať vzťah, a ona mu to umožnila. Claru zverila do jeho rúk tak úplne, ako by to podľa neho nebola schopná väčšina žien. Bolo to ťažké, ale nevzdával sa.

„Teraz som ich obľúbeným mužom v domácnosti,“ vyhlásil a bradou ukázal na rozchádzajúce sa ženy so psami a kočičkami.

Pomaličky sme sa vybrali od školy miernym zrázom k stanici metra. Cestu sme si zvolili automaticky: neplánovala som nasadnúť na metro a Gerard so svojím bicyklom zjavne tiež nie, ale delikátnosť nášho stretnutia po rokoch nás nútila zostať na neutrálnom území a kráčať po verejných priestranstvách. Vravela som mu, že som už aj zabudla, aká príjemná dokáže byť mestská anonymita. Ľudia tu nemuseli stále niečo vysvetľovať: mesto bolo čitateľným rozhraním, akýmsi lexikónom ľudského správania, vďaka ktorému bola záhada osobnosti spolovice vyriešená, takže sa dalo efektívne komunikovať prostredníctvom skrat-

kovitého jazyka. Na vidieku, kde som bývala, bol každý človek jedinečným, často nepreniknuteľným stelesnením svojich skutkov a zámerov. Veľa sa stratilo či nepochopilo v procese sebaujasňovania; robilo sa množstvo nepodložených záverov; veľa slov nedávalo úplný zmysel.

„Pred koľkými rokmi si odišla z Londýna?“ spýtal sa Gerard. „Musí to byť takých, čojavie, pätnásť rokov?“

Na jeho neistote bolo niečo hrané: budil presne opačný dojem, aký zamýšľal – veľmi dobre vedel niečo, pričom sa tváril, že to nevie, a ja som sa zaharbila, pichla ma výčitka za to, ako som sa k nemu zachovala. Znovu ma zarazilo, ako málo sa odvtedy zmenil, lenže teraz sa mi zdal akýsi celistvejší. Vtedy bol len náčrtom, obrysom; chcela som, aby bol viac, no nevedela som, ako by to mal spraviť. Ale čas mu poskytol hutnosť, akoby maliar dotvoril načrtnuté dielo. Často si prechádzal rukou po strapatých vlasoch; pôsobil veľmi zdravo, bol opálený, mal na sebe voľnú červeno-modrú košeľu, aká sa páčila aj jeho mladšiemu ja, a rozopnutú tak, aby mu bolo vidieť opálené hrdlo. Farby boli mäkké a pastelové, akoby vybledli na svetle a praním, až mi napadlo, či v skutočnosti nejde o tú istú košeľu spred rokov. Vždy bol veľmi šporovlivý, až do tej miery, že ho konzum a exces privádzali do zúfalstva, ako aj k mimovoľnému odsudzovaniu iných; napriek tomu som si spomínala na jeho priznanie, že vo svojich fantáziách sa oddáva bohapustej extravagantnosti a plytvaniu, ktorými opovrhoval.

Vyhlásila som, že sa mi zdá, že sa tu počas mojej neprítomnosti veľa nezmenilo: všimla som si, že ráno, keď susedia vyšli z domu vyobliekaní do práce, často sa pristavili, poobzerali sa s úsmevom, akoby si spomenuli na niečo príjemné. Gerard sa zasmial.

„Je ťažké nebyť spokojný so sebou,“ povedal, „keď máš naokolo toľko spokojnosti.“

Dnes už chápal, že pri odchode sa človek ľahšie zmení. Predpokladal, že práve toho sa vždy obával: že sa ob-

javí niekde inde a uvedomí si, že cestou stratil sám seba. Diana, hovoril, bola Kanadanka a nezdalo sa, že by ju trápilo, že žije na inom kontinente, než na ktorom vyrástla. Naopak, mala dojem, že si ušetrila problémy s mnohými paralyzujúcimi emocionálnymi problémami – napríklad so svojou matkou –, keďže sa jednoducho presťahovala na druhý koniec sveta. Ale Gerard pripúšťal, že sám sa životu v Londýne a osudu, ktorý ho čaká, nevyhne: pochopil, že väčšinu ľudí ich pôvod nezáväzuje rovnako. Strávil dva roky s Dianou v Toronte, a hoci sa tam cítil slobodný – úprimne oslobodený od toho, čo mu pripadalo ako zdrvujúca tára – výčitky boli silnejšie. A po narodení Clary bola dilema akútnejšia: jediné, čo bolo nepredstaviteľnejšie ako to, že by Clara mala prežiť detstvo podobné jeho vlastnému, bol fakt, že by také byť nemalo, že by celý život netušila nič o tom, čo pre Gerarda predstavovalo realitu.

Spýtala som sa ho, prečo použil slovo výčitky na opis toho, čo iní mohli nazvať smútkom za domovom a čo bolo v skutočnosti len neprítomnosťou známeho sveta.

„Bolo mi zle z rozhodovania,“ vysvetľoval. „Nebolo správne, aby sa celý život zakladal na rozhodovaní.“

S Dianou sa stretol náhodou v rade pred kinom. Odišiel do Toronta na šesťmesačné výskumné štipendium, ktoré mu ponúkla tamojšia katedra filmových štúdií. Požiadal oň s absolútnou istotou, že ho nedostane, ale zrazu tam bol, ďaleko od domova v mínus dvadsiatich stupňoch a stál v rade na svoj obľúbený starý film *Noc živých mŕtvych*. Ukázalo sa, že Diana mala tiež rada horory. Pracovala v televíznej stanici CBC na dlhé zmeny. Stretávali sa niekoľko týždňov, keď človek, ktorému Diana platila za starostlivosť o psa – veľkého energického pudlíka Trixie –, odišiel na dovolenku. Diana sa pre psa dosť trápila: v tom čase riešila mimoriadne stresujúci pracovný projekt, odchádzala z domu skoro ráno a vracala sa neskoro večer a Trixie hodina s človekom, ktorý ju brával na prechádzku, zjavne ne-